

קנין כ"ח ☞ "אינו מחזיק טובה לעצמו" _____ תעג

קנין כ"ח

"אינו מחזיק טובה לעצמו"

פתח דבר:

במאמר הבא נרחיב במספר פירושים בקנין של "אינו מחזיק טובה לעצמו", מכולם ניתן ללמוד משמעות מעשית הנוגעת לכל אחד מתופסי התורה.

לאחר התבוננות בדברים נוכיח בעזה"ת ממקורות בדברי חז"ל ומן המציאות את גודל הנחיצות בקנין דנן בכדי להשיג השגה כלשהיא בתורה. יתירה מכך: מי שמחזיק טובה לעצמו, עלול הדבר לגרום לו שיפסיק את לימודו לחלוטין, וכמו שיתבאר בהמשך.

"כי לכך נוצרת"

חלק מהמפרשים על אתר ציינו את דברי המשנה לעיל (פ"ב מ"ח): אמר רבי יוחנן בן זכאי: "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת". מצינו כאן לשון דומה לקנין של "אינו מחזיק טובה לעצמו" ונראה לכאורה כי שתי המשניות כרוכות הן זו בזו ומשמעות שווה להן.

ראשית כל עלינו לגעת בנקודה חשובה הנלמדת מדברי המשנה:

החפץ חיים זצ"ל היה אומר: בוא וראה כמה העולם מתנהג בטפשות, לומדי תורה נתקלים השכם והערב בשאלה: מה התכלית מכל הלימוד?

מאידך, התנא אומר "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך

תעד _____ תורה דיליה

כי לכך נוצרת". כל "תכלית" בריאת העולם הזה הוא לימוד התורה, וכל השאר אינו אלא בגדר אמצעי להוציא תכלית זו אל הפועל, וכי ניתן לשאול מהי התכלית של התכלית?

"לכך נוצרת" - ללימוד התורה ותו לא

באמריקה בתקופת הקמתה של ישיבת לייקוואוד המעטירה, כלל לא היה קיים המושג "ישיבה" או "בחור ישיבה", וקל וחומר המושג "אברך כולל" שלא היה בנמצא.

כשהיה נשאל הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל מהי "תכלית" הישיבה אותה הוא מתכוון לפתוח, האם המקום יצמיח מתוכו לכל הפחות - מנהיגים, מורי הוראה, רבנים, או שוחטים ומוהלים וכדומה. היה עונה ראש הישיבה זצ"ל מיד, לישיבה ייעוד אחד ותו לא, שתלמידיה ישבו וילמדו בה תורה לשמה יומם ולילה ללא שום מטרה אחרת, אלא לשם לימוד התורה, כי זה העיקר!

זאת עלינו לשנן: תכלית יצירת העולם בכלל והאדם בפרט הוא אך ורק ללימוד התורה ללא שום פניה או מטרה אחרת. זהו "כי לכך נוצרת"!

כאשר נקודה זו ברורה, אין צורך בדברים חיצוניים, תשומת הלב אינה ממוקדת במה שאחרים עושים, וכן לא קיימת משיכה כלל לכל מיני הנאות העולם ושאר דברים המרחיקים מהמטרה: לימוד התורה וקיום המצוות.

הדבר אפשרי רק בתנאי שה"לכך נוצרת" עומד מול העיניים, כי זה תכלית החיים בעולם הזה.

"מחזיק טובה לעצמו" - מבטל מלבנו את ה"שאיפות"!

עוד מן התועליות שיש למי שאינו מחזיק טובה לעצמו הוא מה שכתב החסיד יעב"ץ זצ"ל: מדה זו מוכרחת היא לקנין התורה, כי אם האדם מחזיק טובה לעצמו, יחשוב שכבר למד תורה הרבה, מחשבה זו תגרום לו שלא ילמד יותר, כי הוא בחזקת חכם לפי דעתו.

קנין כ"ח ☞ "אינו מחזיק טובה לעצמו" _____ תעה

מי שמרגיש בעצמו שהוא כבר הגיע והשיג מעלות התורה ויראת שמים, הוא מרוקן מתוכו את ה"שאיפות" לגדול בתורה ובעבודת השם, מפני שבכך איבד את הדחף להתאמץ יותר ויותר.

בדרך זו צועד גם המהר"ל זצ"ל בספרו דרך חיים: אם האדם מחזיק טובה לעצמו, לבסוף הוא פוסק מדברי תורה, כיון שאומר לנפשו כי היותו עוסק בתורה אינו אלא לפני משורת הדין. אבל אם אינו מחזיק טובה לעצמו, ויאמר לעצמו "לכך נוצרת" - ללימוד תורה, לא יבוא להפסיק מלימודו.

ה"מחזיק טובה לעצמו" עלול להיכשל חליכה בעבירות!

יש להוסיף: לא זו בלבד שאם מחזיק טיבותא לנפשיה נגרם לו קלקול ורפיון בלימוד התורה, יתירה מזאת, הוא עלול אף להיכשל בעבירות חמורות, כי אחר שהוא מחזיק טובה לעצמו, הינו מסתפק במה שיש לו, והוא חושב לעצמו שיש במעשיו טובה להקב"ה, אם כן בקל יעשה מעשים לא רצויים.

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל היה מביא בענין כמה משלים הממחישים היטב את אשר דיברנו.

יהודי בעל תשובה שבעבר היה מחלל שבת בפרהסיא, ושקוע במ"ט שערי טומאה, עד שעזר לו השי"ת והוא החל בתהליך הדרגתי של חזרה בתשובה, הוא עדיין אינו מקיים הכל, הוא שומר שבת, מניח תפילין, לא אוכל נבילות וטריפות, ועוד כהנה.

והנה יום אחד בהיותו מחוץ לבית תוקף אותו רעב. הוא נכנס לאיזו חנות, רואה מוצר כלשהו, לא בגדר נבילות וטריפות ממש, אך מאידך לא מדובר ב"מאכל כשר" למהדרין, אף על פי כן הוא מחליט לאוכלו.

יש להתבונן, מה עובר במחשבתו של אותו אדם כאשר הוא אוכל את המאכל המפוקפק?

בתת המודע שבו עוברת המחשבה הבאה: "רבונו של עולם, הייתי

תעו _____ תורה דיליה

חילוני, וכתוב בחז"ל "עבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר", יכולתי להשאר חילוני, כדוגמת כל אחי אשר נשארו חילוניים, אך אני בטוב ליבי ובעדינות נפשי חזרתי בתשובה, ויתרתי על חילולי שבת ושאר הנאות אסורות, אבל לא לאכול מאכל זה! אין צורך להגזים".

דוגמא נוספת: בעל הבית הקובע עיתים לתורה. בכל לילה הוא שומע שיעור בגמרא, לאחר סיום השיעור הוא מגיע לביתו ומתיישב על הספה, נוטל עיתון ומתחיל לקרוא בו, בעוד למולו ניצב ארון מלא וגדוש בספרי קודש.

בודאי הוא אומר לעצמו: "רבנו של עולם, אינני אברך, אני "בעל הבית", "התנדבתי" בטוב ליבי ללכת לשיעור גמרא, אין צורך להפריז, בבקשה אל תאמר לי כי אסור לי לקרוא עיתון, וצריך להמשיך ללמוד!"

מקרה נוסף: בחור ישיבה הלומד במשך ה"זמן" היטב, הוא נוכח בכל סדרי הישיבה. והנה מגיע "בין הזמנים", לאחר לימוד של מספר שעות הוא חושב לעצמו: "רבנו של עולם, מתוך גודל דבקותי בתורה למדתי כמה שעות במשך הבוקר, האומר לי אתה שגם בלילה יש ציווי "והגית"?! הרי רק לפני שנה לא למדתי כלל בבין הזמנים, כמדומני שדי לי בלימוד של הבוקר"...

וכן על זה הדרך בכל מהלך חיינו בכל דבר ודבר, אם האדם מחזיק טובה לעצמו, הרי הוא מרגיש שכבר יצא ידי חובתו כלפי הקב"ה, אין כבר צורך להתאמץ יותר.

כפי המבואר במשנתנו, מהלך מחשבה זה פסול מעיקרו, אין להחזיק טובה לעצמו, למרות שלמד רבות, אין זה אלא לקיים חובתו "כי לכך נוצרת".

מי שאינו מחזיק טובה לעצמו - משיג מדריגות רמות ונשגבות

לכשתימצי לומר ולדקדק, הרי בעל המימרא במשנה שם הוא רבן יוחנן בן זכאי, אשר אמרו עליו חז"ל במסכת סוכה (דף כח.), שלא הניח מקרא

קנין כ"ח ☞ "אינו מחזיק טובה לעצמו" _____ תעז

ומשנה, גמרא והלכות, אגדות ודקדוקי תורה, דקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזירות שוות, תקופות וגמטריות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין ומשלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן, דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - הויות דאביי ורבא.

הרי לנו מדברי הגמרא שרבי יוחנן בן זכאי עם כל גדלותו וידיעתו המקיפה בתורה על כל חלקיה ובשאר הויות העולם, הוא ולא אחר קובע "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת".

ואי בדידי תליא מילתא הוה אמינא, אדרבה דוקא מפני שתמצית משנת חייו של רבי יוחנן בן זכאי היתה שאין להחזיק טובה לעצמו כי לכך נוצרת, זה מה שגרם לו להתעלות עוד ועוד בלי הפסק, עד שזכה להגיע למה שהגיע!

וכן כתב במדרש שמואל לבאר קנין זה: אפילו כאשר משיג האדם בחכמתו את כל מה שניתן להשיג בחוק האנושי (וכהא דרבן יוחנן בן זכאי), עם כל זאת אינו מחזיק טובה לעצמו, כי לכך נוצר!

על מה נחזיק לעצמנו טובה?!

אך לנו אזובי הקיר אין דבר להיתלות בו על מנת להחזיק טובה לעצמנו, שהרי לא השגנו אפילו את המעט הנדרש מאיתנו.

כבר ידוע מה דאיתא במדרש משלי (פרק י), והביאו החפץ חיים זצ"ל בביאור הלכה (סימן קנה ד"ה עת ללמוד): לעתיד לבוא ביום הדין, בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה - הקב"ה הופך פניו ממנו וכו', בא מי שיש בידו שני סדרים או ג' - הקב"ה אומר לו, בני כל ההלכות למה לא שנית אותם? בא מי שיש בידו הלכות - א"ל, בני תורת כהנים למה לא שנית? בא מי שיש בידו תורת כהנים - הקב"ה אומר לו, בני חמשה חומשי תורה למה לא שנית? בא מי שיש בידו חמשה חומשי תורה - א"ל הקב"ה למה לא למדת אגדה? בא מי שיש בידו אגדה - הקב"ה אומר לו בני תלמוד למה לא למדת? בא מי שיש בידו תלמוד - א"ל, בני הואיל והתעסקת בתלמוד צפית במרכבה? כסא כבוד האיך הוא עומד?

תעה _____ תורה דיליה

מבואר מדברי המדרש עד היכן מגיע עומק החיוב להשיג את "כל" חלקי התורה, ברור שאנחנו אשר לא זכינו לידיעה בכל הנ"ל, ואף בהשגות החלקיות אשר עלו בידינו מה רב הוא החיסרון בהבנה ובעמקות, כבר סלולה הדרך בפנינו להיות מאלו אשר הם בכלל - "אינו מחזיק טובה לעצמו".

האם ל"פורע חובו" יש להחזיק טובה?

רבינו יונה זצ"ל בפירושו על אבות כותב: "אל תחזיק טובה וכו' - ועדיין אתה בתחלה ומתי תשיג עד האמצע ועד הסוף כי התורה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. ואין השגת האנוש יכולה להגיע אל הקצה האחרון. וכמה כל אדם מרוחק ממנו ואיך יחזיק טובה לעצמו ולא עשה תורה אחת מני אלף ממה שיש לו לעשות. כי לכך נוצרת - הקדוש ברוך הוא לא המציאך יש מאין רק לעשות תורתו וגם מזה הטעם אין לך להחזיק טובה לעצמך אם עשית תורה הרבה כי לכך נבראת. משל לבעל חוב שפרע את חובו וכי מחזיקין לו טובה על כך. וזאת המדה גם כן היא על המצות שאם עשית מצות הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת".

הוא מה שאמרו חז"ל במסכת סנהדרין (דף צט:): "אמר רבי אלעזר: אדם לעמל נברא! והסיקה הגמרא דהיינו עמל תורה. ואם כן כיצד יחזיק טובה לעצמו?"

הא למדת, מי שהתברר והתאמת אצלו שכל מטרת ברייתו היא בכדי שיעמול בתורה, שוב לא יחזיק טובה לעצמו, גם אם אחרי עבודה קשה השיג השגות כלשהם בתורה, לא יגרום לו הדבר רפיון בעבודתו, כי איננו ממתין ומצפה להכרת טובה מאף אחד.

"הקב"ה רואה את עמלי ויגיעתי"

מסופר (עי' בספר ח"ח - חייו ופעליו), הגאון רבי לייב זצ"ל בנו של החפץ חיים זצ"ל שאל פעם את אביו הגדול: אבא, האם ציבור הלומדים ידעו ויבינו כמה יגיעות יגעת וכמה עמל ותלאה השקעת בעבודתך הכבירה בכל סימן וסימן בספר "משנה ברורה"?

קנין כ"ח ☞ "אינו מהזיק טובה לעצמו" _____ תעט

השיב לו רבינו החפץ חיים זצ"ל: וכי מה איכפת לי בכלל אם לא ידעו ויבינו להעריך את עבודתי, ולהכיר לי טובה על כך? מה בכך?! האם על מנת שיחזיקו לי טובה אני עמל? הלא כל מגמתי לכבוד ה', והוא יושב ורואה את עמלי ויגיעתי...

אין מה להחזיק טובה לעצמו על מתנות שמים

כתב בספר מסילת ישרים (פרק כ"ב): "ואמנם מי שהוא בעל שכל ישר, אפילו אם זכה להיות חכם גדול ומופלג, באמת כשיסתכל ויתבונן יראה שאין מקום לגאווה והתנשאות, כי הנה מי שהוא בעל שכל שיודע יותר מהאחרים, אינו עושה אלא שבחק טבעו לעשות, כעוף שמגביה לעוף לפי שטבעו בכך, השור מושך בכוחו לפי שחוקו הוא - כן מי שהוא חכם, הוא לפי שטבעו מביאו לזה. ואילו אותו שעכשיו אינו חכם כמוהו היה לו שכל טבעי כמוהו היה מתחכם כמו שנתחכם הוא, אם כן אין כאן להתנשא ולהתגאות. אלא אם יש בו חכמה רבה, הוא מחויב ללמדה למי שצריך אליה, וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי (אבות פ"ב מ"ח): אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת".

זו דרך העבודה של "אינו מחזיק טובה לעצמו", אף אם מכיר בעובדה שהינו ת"ח גדול, עליו לדעת שכל מה שיש בו הוא מתנה מאת הקב"ה, אם נתנו לו מהשמים כלים גדולים ומעלות מיוחדות, אין הדבר אלא בכדי שעל ידם יעבוד את הקב"ה, ונמצא שהוא מחוייב יותר מאחרים.

ידועה אמרתו של הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל: אני מודע לעובדה שיש לי כישרונות כמו של עשרה אנשים, אבל יודע אני גם שהדבר מחייב אותי לעבוד את ה' ולהגות בתורתו כמו עשרה אנשים יחדיו!

ענוות הגאון רעק"א זצ"ל למרות שהכיר גאונותו!

התפרסם פעם סיפור על הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, בתחילת כהונתו כרב, הוצרך לשלוח כתב הזמנה לדין תורה לאחד מקצבי העיר, בראש ההזמנה הוא כתב לו תארים מופלגים כמו "הגאון הגדול" וכיו"ב, כשנשאל

תפ _____ תורה דיליה

הגאון על פשר הדברים, השיב בענותנותו ואמר: מדוע אתם תמהים, הרי גם עלי כותבים כך...

אך ידוע שהגאון החזון איש זצ"ל אמר להגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל שהסיפור הנ"ל בדוי ומזויף מתוכו, כי בודאי שהגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל ידע היטב שהוא גאון, אלא שבמקביל לכך ידע את המשנה: "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת". זוהי מהות הענוה האמיתית, שידע כי הכל מאת השם, ומחובתו ללמוד תורה לפי הכלים שניתנו לו במתנה.

"אינו מחזיק טובה לעצמו" - אלא גם לאחרים

המפרשים ביארו קנין זה בענין אחר:

וכה כתב המדרש שמואל זצ"ל: "אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק "טובה" שהיא התורה (וכמו שכתוב בגמרא במסכת ברכות (דף ה. ה) דאין "טוב" אלא תורה שנאמר (משלי ד, ב) "כי לקח טוב נתתי לכם" "לעצמך" - לך לבד, ולא תרצה ללמד לאחרים, רק יפוצו מעינותיך חוצה, ואל תחזיק אותה לעצמך לבד "כי לכך נוצרת" ללמוד וללמד לאחרים".

למדנו אפוא יסוד נוסף הטמון בקנין זה, יש ללמוד תורה שהיא "לקח טוב" על מנת ללמד לאחרים, ואין להחזיק "הטובה" רק עבורנו. כי כשם שישנו מושג של "גמילות חסדים" בעניני גשמיות, כן הדבר גם ברוחניות, מי שמלמד מתורתו לאחרים, אין לך חסד גדול מזה!

"גמילות חסדים" - גם ברוחניות

ואיתא בתנא דבי אליהו (רבא פרק כ"ז) על הפסוק (ישעיה נח, ז) "הלא פרוס לרעב לחמך" - "אין רעב אלא הרעב מדברי תורה, ואין לחם אלא דברי תורה, שנאמר (עמוס ח, יא) "הנה ימים באים נאום ה' אלוקים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", מכאן אמרו: אם יש אדם שהוא מבין בדברי תורה יפרנס מתורתו גם לאחרים".

ובהמשך (שם) על הפסוק (ישעיה נח, ז) "כי תראה ערום וכיסיתו" - "כיצד?

קנין כ"ח ☞ "אינו מהזיק טובה לעצמו" _____ תפא

אלא אם ראית אדם שאין בו דברי תורה, הכניסהו לביתך ולמדהו ק"ש ותפילה, ולמדהו פסוק אחד בכל יום או הלכה אחת, וזרזהו במצוות. לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצוות, והוא דומה למי שהוא ערום".

הרי מבואר שיש גם אנשים רעבים צמאים וערומים בענייני רוחניות! וכל מי שבאפשרותו להאכילם להשקותם ולהלבישם, מקיים בכך מצות חסד, וכמאמר הכתוב - "פרוס לרעב לחמך" ו"כי תראה ערום וכיסיתו".

הטעם ש"מרגניתא טבא" הודפס בספר "אהבת חסד"

פעם התבטא הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל ואמר: לכאורה יש להתפלא, מה ראה החפץ חיים זצ"ל להכניס את ספר "מרגניתא טבא" בתוך בתרי ספרו הנודע "אהבת חסד", הרי לכאורה אין הדברים נוגעים למצות חסד, כי ספר זה (מרגניתא טבא) עוסק בענייני תורה ויראה.

אלא שרצה הח"ח זצ"ל לאלפנו בינה, ספר שכולו עשוי מרגלית טובה ויקרה המחזק לבות בני האדם, הדפסתו והפצתו בין הבריות למען ישמעו וילמדו מוסר ודעת, גם זו מנתיבותיה של מידת החסד, ואין לך חסד גדול מחסד ברוחניות!

מסירת ה"שיעור" - רק למען קידום התלמידים

בקובץ קול התורה (מ"ו) מובא מה שסיפר הגר"י לורנץ שליט"א מתלמידיו של הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ראש ישיבת פונביז':

בריש חורף תשל"ח, בלומדנו בישיבה את מסכת כתובות דף ג: מסר רבינו ראש הישיבה זצ"ל שני שיעורים כלליים בענין אונס ופיקוח נפש, ובהם הקיף בכמה מהלכים את כל עיקרי הסוגיא העניפה הזאת מכל צדדיה, בכל סוגיות הש"ס הנוגעות לנידון זה. והנה לאחר מכן כאשר דיברנו עמו בביתו על הסוגיא הוסיף רבינו כהנה וכהנה בכל הענין.

השתוממתי בפניו מדוע לא סיים את כל דבריו בזה בעת שמסר שיעורו בישיבה...

תפב _____ תורה דיליה

ענה רבינו זצ"ל ואמר: באמת היה לי מה לומר בהך סוגיא להמשיך ולפלפל בה מעתה ועד סוף החורף, וכך היו הדברים מתחוררין ומתבהרין! ואלא מאי? שואל הנך מדוע באמת אינני עושה כן? דע לך, הייתי מאוד רוצה לעשות כן, תועלת רבה היתה לי אילו המשכתי והתעמקתי בהך ענינא, אבל לא זו הדרך, אינני אומר שיעורים על מה שאני רוצה, ולא על מה שנוח לי ללמוד ותועלת עבורי להתעמק, כל השיעורים שלי מדודים ושקולים המה לפי מה שלדעתי ראוי לבחורים לשמוע וללמוד, הן נושא השיעור, הן תוכן השיעור על כל צדדיו פרטיו ומהלכיו, הנני מכוין שיהיו לפי תועלתם של שומעי השיעור...

מפורסמת בין תלמידיו העדות שנשא על עצמו, נכון אמנם שהינו מתייגע רבות על מה שהוא אומר בשיעור, אך יותר מכך הוא משקיע עמל על מה "לא" לומר בשיעור!

כי כאשר חש האדם שאין "טוב" אלא "תורה", וירצה להיטיב עם זולתו, הדרך הטובה ביותר לכך היא להשפיע עליהם ולהרביץ בהם תורה.

"הדרך בה אני מפגין ידידות - על ידי לימוד התורה"

יש בנותן טעם להביא מעשה נפלא שאירע עם הגאון רבי שמואל ברנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב:

סיפר בנו הג"ר אברהם שליט"א את מה שסיפר העסקן הידוע הר"ר עמוס בונם ז"ל בבואו לנחם משפחת ראש הישיבה זצ"ל בעת השבעה, וכה היו דבריו:

כמה שנים קודם לכן הגיע הר"ר עמוס ז"ל לישיבת מיר לשוחח עם רבינו זצ"ל בענינים ציבוריים שעמדו אז על הפרק. בתום השיחה אמר לו רבינו זצ"ל, דע לך כי אני רוצה באמת להיות ידיד שלך, אבל הדרך בה אני מפגין ידידות עם אנשים היא על ידי לימוד התורה, ואם כן מבקש אני ממך תלמד עמי בצוותא...

הר"ר עמוס ז"ל הסכים, ועל אתר התחילו ללמוד יחד איזה סוגיא בגמרא,

קנין כ"ח ח "אינו מחזיק טובה לעצמו" _____ תפג

מאז נוצרו לו קשרי ידידות עמוקים עם רבינו זצ"ל, הוא סיים באומרו: ידידות חזקה זו עם רבינו זצ"ל, נשאה והחזיקה אותי גם במצבים קשים מאוד שעברתי בימי חיי.

"אינו מחזיק טובה לנפשו" - הדפסת הידושי תורה

ראיתי בספר קנין תורה שהביא מהספר "בגדי שש" בשם רבו המהרצ"ך זצ"ל מהלך נוסף בקנין של "אינו מחזיק טובה לעצמו", כוונת התנא היא כך: "אל תחזיק טובה" - התורה שנקראת טוב, "לעצמך" דייקא, "כי לכך נוצרת" - וחיי האדם קצרים, אשר על כן אני מצווך להעלות תורתך שלמדת עלי גיליון ספר.

ולכן הנני רוצה להרחיב את הדיבור במעלת וחשיבות הדפסתם של חדושי תורה, הנובעת כאמור מהקנין של "אינו מחזיק טובה לעצמו":

כתב היעב"ץ זצ"ל בספר מגדל עוז (בית מדות עלית הכתיבה): "ואם כותב חדושי תורה ומוסר לרבים, אין קץ לשכרו, צדקתו עומדת לעד, בודאי אין הרבצת תורה גדולה מזו, זכות הרבים תלוי בו כי יעמיד תלמידים הרבה ישוטטו רבים ויתרבה הדעת את ה".

הגאון הרב חיד"א זצ"ל בספרו ברית עולם (סי' תקל) הביא בשם הספר "לב אריה": בזמן שבית המקדש היה קיים, כשאדם הקריב קרבן התכפר לו, אף בזמן הזה כשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש, כתיבה זו, עולה לו במקום קרבן.

ובזה פירש את הפסוק בתהלים (מ, ז) "זבח ומנחה לא חפצת, עולה וחטאה לא שאלת, אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי".

ובשו"ת בית יצחק (חיו"ד א, בהקדמה) כתב וז"ל: "וכשאדם זוכה ולומד תורה ברבים, ומעמיד תלמידים הרבה, או שכותב דברי תורה וזוכה להוציאם לאור למען ילמדו רבים ויהנו מזיו תורתו, התורה הזאת מגינה עליו לעולם, בין בעודו בחיים חיותו, בין בעת צאתו מעולם הזה, לאור באור החיים, ובין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, כי דבריו לעד עומדים".

תפד _____ תורה דיליה

הבנין למעלה מתקיים רק בזכות חדושי תורה!

ובספר שבט מוסר (פרק כו) כתב שעל ידי חדושי תורה, בונה ומתקן כל מה שהרס וחרב בעוונותיו. ובהמשך (פרק לה אות מ"ט) כותב דברים נפלאים בענין כתיבת חדושי תורה, ונעתיק את לשונו:

"ונראה, שכשם שעל ידי המצוות והימים שאין אדם חוטא בהם נארג מלבוש, כך מכל חדושי תורה שאדם כותב נבנים למעלה היכלות וחופות נפלאים שתתעדן בהם הנשמה, ובהיות כן, ראוי לאדם, שכל חידוש שמחדש יעלהו על הספר, כדי שיפעל למעלה הבנין, ואפילו חידוש קטן אל יהא קל בעיניו, לפי שאפילו בנין אבנים גדולות ויקרות אין מתקיים כי אם על ידי אבנים קטנים הניתנים בין אבן לאבן, כן למעלה בבנין שנעשה מהאותיות שנתהוו מהכתיבה.

ואל תקשה לומר, איך יתכן שבעבור שאני כותב כאן יתהוו בנין למעלה? קל וחומר הוא מהדיבור, שאין בו ממש, ועם כל זה גורם לפעול באדם דבר.

ומה הדיבור שאין בו תפיסה, שהוא הבל פיו של אדם, עושה רושם בגופו, כתיבה, שהוא מעשה נראה בעין, לא כל שכן שיפעל לבנות בנינים לנפשו! ומה גם שמרובה מידה טובה"...

ובספר פלא יועץ (ערך כתיבה) כתב: על ידי כתיבת החידוש מתגלה הדבר לעין כל, והרי הוא כאילו דורשו בתוך רבבות אלפי ישראל!

בכתיבת חדושי תורה מקיים מצות עשה - "ושננתם לבניך"

וראיתי בשו"ת שב יעקב (ח"א סימן מ"ט) שכתב לחדש: גם על ידי כתיבה מקיימים מצוות עשה ד"ושננתם לבניך".

וע"ש שמיישב מאי שנא כתיבה מהרהור. וכתב שמכח הרהור בדברי תורה אין אפשרות שילמדו מכך בניו ולכן אין לברך כאשר לומד על ידי הרהור, מה שאין כן בכתיבה שעל ידי קריאת הנכתב ניתן ללמד לאחרים. וזה עיקר מצוות תלמוד תורה, שנאמר "ושננתם לבניך".

על כן מברכים ברכות התורה על לימוד באמצעות כתיבה!

קנין כ"ח ☞ "אינו מהזיק טובה לעצמו" _____ תפה

מי שאינו כותב חדושי תורה - גוזל את בוראו

ועל פי הנתבאר, אפשר להבין את מה שהפליגו בספרים הקדושים בחומרת מי שאינו כותב את חדושי תורתו:

ראה בספר חסידים (סימן תקל) וז"ל: "וכל מי שגילה לו הקב"ה דבר ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גוזל מי שגילה לו, כי לא גילה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה, יד) "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", וכתיב (משלי ה, טז) "יפוצו מעינותיך חוצה", וזה שכתוב (קהלת יב, יד) "יביא במשפט על כל נעלם" שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו, אם רע שאינו כותבה", עכ"ל.

ובספר ברית עולם הביא בשם רבינו אלעזר מגרמייזא זצ"ל: כל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבן, עתיד ליתן את הדין!

"כל כך פשוט, נורמלי, וטבעי!"

לסיום רצינו לציין מוסר השכל הנלמד מדברי המשנה מפיו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, ההתבטאות נסובה אודות גדול שבדורו, הגאב"ד דטשעבין זצ"ל, אליו היה קשור רבינו זצ"ל בעבותות של אהבה והערצה.

היה זה באחת הפעמים ששח רבינו הגרש"ז זצ"ל בשבח, ודיבר בהערצה על גדלותו, בקיאותו ובהירותו בכל חדרי התורה וסוגיות הש"ס, בנוסף הזכיר את חכמתו ומעשיו, קדושת תורתו וגאונותו הרבה, לאחר כל השבחים הוסיף ואמר: "והרי הוא היה כזה אדם נורמאלי וטבעי". המשפט האחרון יצא מפיו בהערצה מיוחדת.

השומעים חשו שבמשפט זה בא רבינו זצ"ל לבטא את המעלה הגדולה שהיתה שזורה כבריח התיכון בכל אותם קנינים ומעלות נשגבות שהזכיר על אותו גאון וגדול - "טבעיות"!

ובלשונו של רבן יוחנן בן זכאי: "אל תחזיק טובה לעצמך". רבינו זצ"ל סבור היה, שההוד והחן שעיתרו את כל דרגותיו של אותו גאון הדור,

תפוז _____ תורה דיליה

נעוצים בעובדה שלא החזיק כלל טובה לעצמו, בכך שהיה "כל כך פשוט וטבעי".

הדבר מהווה לימוד בשבילנו, מה נקרא "אינו מחזיק טובה לעצמו" - למרות כל הגדלות והמעלות העצומות שיש באדם, בכל זאת הינו נוהג באופן רגיל ופשוט!

